

INDISCH REQUIEM

TOMAS ROSS BIJ UITGEVERIJ CARGO

- Het verraad van '42*
De vrouw die op Greta Garbo leek (met Maj Sjöwall)
De man van Sint Maarten
Koerier voor Sarajevo
Tranen over Hollandia
Omwille van de troon
De mannen van de maandagochtend
(met Rinus Ferdinandusse)
Mathilde
De zesde mei
Kidnap (met Rinus Ferdinandusse)
De klokkenluider
De dubbelganger
De anjercode
Plaats delict
De hand van God
King Kong
De tranen van Mata Hari
Schuldige plaatsen
De marionet
Het meisje uit Buenos Aires
De tweede verlosser
Kort
Onze vrouw in Tripoli
De Nachtwaker
De tweede november
De vrienden van Pinocchio
Doodskopvlinder (met Corine Hartman)
Van de doden niets dan goeds
Zwarte weduwe (met Corine Hartman)
De onderkoning van Indië
Het verdriet van Wilhelmina
De Indië-trilogie (*Van de doden niets dan goeds*, *De onderkoning*
van Indië, *Het verdriet van Wilhelmina*)
Blonde Dolly
Voor koningin en vaderland (*De dubbelganger*, *De anjercode*,
King Kong)

TOMAS ROSS

Indisch Requiem



2021

AMSTERDAM

Cargo is een imprint van Uitgeverij De Bezige Bij, Amsterdam

Copyright © 2021 Tomas Ross

Omslagontwerp Wil Immink Design

Omslagillustratie Spaarnestad Photo/ANP

Foto auteur Ben Kleyn

Vormgeving binnenwerk Peter Verwey, Heemstede

Druk- en bindwerk Wilco, Amersfoort

ISBN 978 94 031 7720 5

NUR 305

uitgeverijcargo.nl



Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC®) mag dragen.
Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Voor mijn vader Pieter Gerardus Hogendoorn (1912-1971)

Met dank aan Ries en Sara de Weerd-Walakutty voor alle hulp,
adviezen, Indische hapjes en Schotse whisky

‘De historische feiten moeten kloppen [...] Je verhaal moet in dat opzicht volstrekt geloofwaardig zijn, zodat de lezers die iets weten van de plaats of de tijd zullen zeggen:

“Ja, inderdaad, zo was het daar toen! Dus zal de rest ook wel...” Verneukeratief, hè?

– *Allemaal gelogen*, F. Springer (2002)

‘Ik heb ze allemaal gekend, de grote rakkers van onze tijd... Hitler, Stalin, Mussolini, Mossadegh, Batista, Soekarno...

En de enige aan wie ik instinctief meteen de pest had, als mens, bedoel ik, was Soekarno.’

– Allen Dulles, hoofd CIA in de periode 1953-1961

‘What’s in a name?’

– *Romeo and Juliet*, William Shakespeare (1597)

INHOUD

Woord vooraf	11
Kaarten	14-16
Dramatis personae	17
Indisch Requiem	21
DEEL I	23
<i>22 februari 1950-1 mei 1950</i>	
DEEL II	195
<i>1 oktober 1950-13 november 1950</i>	
DEEL III	357
<i>14 november 1950-25 november 1950</i>	
DEEL IV	619
<i>27 november 1950-11 december 1950</i>	
Relevante feiten en data	
Nederlands-Indië – Indonesië 1945-1950	733
Nawoord	739

WOORD VOORAF

Na jarenlang overleg, tal van akkoorden en de twee zogenoemde Politionele Acties droeg Nederland op 27 december 1949 de soevereiniteit van haar voormalige kolonie Nederlands-Indië over aan de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië (vsi), in Indonesië genoemd de Republik Indonesia Serikat (RIS).

De vsi was een federatieve staat die recht moest doen aan de wensen en eisen van de verschillende Indonesische bevolkingsgroepen, maar was ook uitdrukkelijk bedoeld om het Nederlands gezag alsnog in een andere vorm te handhaven. Nederlands Nieuw-Guinea viel erbuiten en bleef Nederlands (tot 1962).

De vsi bestond uit vijftien deelstaten waaronder de toenmalige Republiek Indonesië van Soekarno op delen van Java en Sumatra (ook wel Republiek van Djokja genoemd, naar de hoofdstad Djokjakarta), verder onder andere Pasoedan op West-Java, Oost-Sumatra, Borneo, en Oost-Indonesië met Celebes en de Molukken. Elke deelstaat had een eigen regering met afgevaardigden in de overkoepelende federale regering en het parlement in Djakarta.

De vsi viel binnen de Nederlands-Indonesische Unie met aan het hoofd de Koning(in) der Nederlanden. Eén deel van de Unie werd gevormd door Nederland met Suriname en de Nederlandse Antillen, het andere deel door de vsi die ook over een eigen leger, de APRIS, beschikte. Nederland bleef aanwezig met het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger, het KNIL.

President van de vsi was Soekarno, de leider van de natio-

nalistische partij, die op 17 augustus 1945, direct na de Japanse capitulatie, de Eenheidsstaat Indonesië had geproclameerd en de vsi als een afgedwongen en tijdelijk compromis beschouwde. Dat was het ook: vanaf april 1950, nog geen vijf maanden na de vorming van de vsi, bestonden er nog maar drie deelstaten. In juli 1950 werd het knil opgeheven en een maand later, ook op de zeventiende augustus, riep Soekarno opnieuw, en nu met succes, de Eenheidsstaat uit. Tegenstanders, en dat waren er veel, vooral in rechtse kringen in Nederland, spraken over een bezetting.

Er was een kleine groep die de Eenheidsstaat probeerde te weerstaan: de Zuid-Molukkers in Oost-Indonesië die op 25 april 1950 de Republiek Maluku Selatan (rms) uitriepen, de Republiek der Zuid-Molukken. Veel van hen waren knil-militairen die trouw aan Nederland hadden gezworen en onder de roemruchte kapitein Raymond Westerling tegen Soekarno hadden gevochten, ook tijdens Westerlings mislukte coup op Java enkele maanden eerder. De rechtvaardiging voor de rms ontleenden ze aan een nooit als zodanig uitgesproken belofte van koningin Wilhelmina op zelfbeschikking. Maar vooral aan de besprekingen tussen Nederlandse en Indonesische delegaties tijdens de Ronde Tafel Conferentie (rtc), najaar 1949, ter voorbereiding van de soevereiniteitsoverdracht.

Daarbij werd onder meer door Nederland voorgesteld dat 'elke deelstaat in de gelegenheid zal worden gesteld de Constitutie te aanvaarden. In geval een deelstaat deze niet aanvaardt, zal hij de bevoegdheid hebben te onderhandelen omtrent een speciale verhouding tot de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië en het Koninkrijk der Nederlanden' (art. 2 van de Ontwerp-overgangsovereenkomst rtc).

Dit voorstel stuitte op grote weerstand van Soekarno en werd uiteindelijk niet opgenomen in de soevereiniteitsoverdracht.

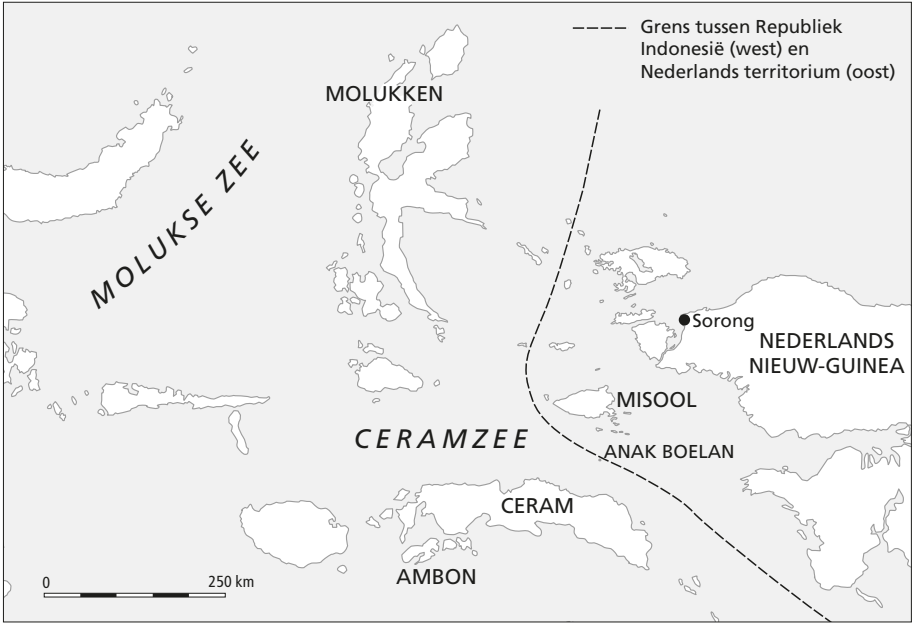
Sowieso betekende het geen legale grondslag voor de RMS; de Molukken waren geen deelstaat, maar een onderdeel van de deelstaat Oost-Indonesië. De RMS werd dan ook nooit erkend, niet nationaal, niet internationaal, maar genoot desondanks veel steun, met name en opnieuw vanuit rechtse kringen in Nederland, onder anderen van Prins Bernhard, Raymond Westerling, oud-premier Gerbrandy en Soldaat van Oranje Erik Hazelhoff Roelfzema.

De oorlog tussen het Indonesische leger en de RMS, veelal een guerrillastrijd op Ceram, duurde dertien jaar. In 1963 werd RMS-president Soumokil op Noordmidden-Ceram gevangen genomen en in een proces ter dood veroordeeld – als enige van alle RMS-kopstukken. In 1966 viel na de executie van Soumokil definitief het doek voor het Zuid-Molukse ideaal, althans in Indonesië. RMS-leiders, onder wie Johannis Manusama, zetten de strijd voort vanuit Nederland, wat tijdens de jaren zeventig tot gewelddadige acties en gijzelingen met dodelijke afloop leidde. De sympathie en steun voor de RMS in ballingschap brokkelde daarmee af en is inmiddels beperkt tot solidariteitsverklaringen tijdens de jaarlijkse herdenkingsbijeenkomst op 25 april, jarenlang in Den Haag, de stad die soms nog steeds de Weduwe van Indië wordt genoemd, daarna in Apeldoorn.

Tomas Ross, Den Haag, 17 augustus 2020
(Vijfenvijftig jaar na de proclamatie van de Republiek Indonesië, vijftig jaar na de totstandkoming ervan)







DRAMATIS PERSONAE

De Nederlanders

Arnie Springer, voormalig geheim agent, jazzklarinettist, weduwnaar van Claire MacLeod

Ferry de Keizer, jeugd vriend van Arnie, antiekhandelaar

Raymond Westerling, kapitein bij het KNIL, commandant van het Depot Speciale Troepen, bijgenaamd de Turk, ook de Beul van Celebes, couppeleger in Bandoeng, januari 1950*

Dirk van Langen, generaal-majoor bij het KNIL*

Pierre Sweerts, alias Pierre Le Coq, oud-ss'er, ex-agent Britse inlichtingendienst, ex-agent Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD), diplomaat voor de RMS*

P.G. Hogendoorn, rechercheur BVD*

Suzanne van Voorst tot Voorst, rechercheur BVD

Joop Landré, directeur Regeringsvoorlichtingsdienst

Victor Bouman, adjunct-directeur Buitenlandse Inlichtingendienst (BID)

Mieke Gibson, assistente van Victor Bouman, echtgenote van David Gibson

Fokke Dragstra, rechercheur BID

Bernhard van Lippe-Biesterfeld, prins-gemaal, echtgenoot van koningin Juliana*

Erik Hazelhoff Roelfzema, Engelandvaarder, verzetsheld*

Conrad Helfrich, oud-luitenant-admiraal, maritiem bevelhebber van het American British Dutch Australian Command, de geallieerde zeestrijdkrachten in de Pacific tegen de Japanners*

* De asterisk verwijst naar een non-fictief personage

Pieter Sjoerds Gerbrandy, oud-premier in ballingschap te Londen*

Anke de Bruyn, kunsthistorica, ex-vriendin van Arnie

Hein Fledderus, oud-vlieger van de Marine Luchtvaartdienst in Nederlands-Indië, oom van Evi Soeroto

De Indonesiërs

Achmed Soekarno, president van de Republiek Indonesië (RI)*

Abdel Nasoetion, opperbevelhebber van het Indonesische leger, Tentara Nasional Indonesia (TNI)*

Soetan Sjahrir, oud-premier onder Soekarno*

Roeslan Abdoelgani, topambtenaar van de Republiek Indonesië*

Evi Soeroto, Soendanese verpleegster, betrokken bij de coup van Raymond Westerling in Bandoeng, nichtje van Hein Fledderus

Ronnie Gunawan, overleden vriend van Arnie Springer en Anke de Bruyn, mogelijk de vader van Evi Soeroto

Jaya Martin, dochter van Ferry de Keizer, vriendin van Lex Harjojo

Lex Harjojo, minnaar van Jaya Martin, zakelijk partner van Ferry de Keizer

Andi Abdoel Aziz, oud-luitenant KNIL, kapitein van het leger van de VSI, veroordeeld wegens rebellie tegen de RI*

Jabida Aziz, zijn vrouw*

Max Alkadrie, sultan Hamid II van West-Borneo, voormalig adjudant van koningin Wilhelmina, veroordeeld wegens betrokkenheid bij de coup Westerling*

Kolonel Soenkono, officier van de TNI, communist*

Han Singh, Indonesische Chinees, communist

De Zuid-Molukkers

Tante Pim Manuputty, eigenaresse Huize Roemah Oentoeng, secretaresse van de stichting Door de Eeuwen Trouw in Den Haag

Chris Soumokil, oud-minister van de deelstaat Oost-Indonesië, president van de RMS tot 1966*

Johannis Manusama, minister van de RMS, president van de RMS na 1966 in Nederland*

Loetje Leimena, Ambonees, jazzpianist in Den Haag

Johannes (Yannis) Waigama, Ambonees korporaal bij het KNIL, vriend van Evi Soeroto

De Amerikanen

Harry S. Truman, president van de Verenigde Staten van Amerika*

Generaal Douglas MacArthur, opperbevelhebber van de Amerikaanse strijdkrachten in de Pacific tijdens de Tweede Wereldoorlog*

Roscoe Hillenkoetter, directeur CIA tot voorjaar 1950*

Walter Bedell Smith, directeur CIA vanaf zomer 1950, vriend van prins Bernhard*

James (Jimmy) Turner, Amerikaans diplomaat

Phil Brady, coördinator Zuidoost-Azië voor de CIA

Allan Charak, agent van de CIA in Manilla*

David Gibson, Amerikaans militair attaché in Den Haag, echtgenoot van Mieke Gibson

Oleg Sokolov, voormalig Rus, genaturaliseerd Amerikaan, hoogleraar antropologie, collega van Anke de Bruyn

De Schotten

Claire Springer-MacLeod, vrouw van Arnie Springer, overleden oktober 1940

Malcolm en Mary MacLeod, zwager en schoonzus van Arnie
Springer
Robert MacGregor (Rob Roy), cryptoloog

Van de naar schatting achttienduizend eilanden en eilandjes in
Indonesië zijn er zo'n vijfduizend onbewoond en/of naamloos.
Ik ben zo vrij geweest om een ervan de naam 'Anak Boelan' te
geven, Kind van de Maansikkel.

Indisch Requiem

DEEL I

22 FEBRUARI 1950 – 1 MEI 1950

